

Kitap Tanıtımı ve Tenkitler

Mehmet Sait Toprak,
Talmud ve Hadis: Karşılaştırmalı Bir Araştırma
(İstanbul: Kabalıcı Yayınları, 2012)

Hız. Peygamber'in söz, fiil ve takrirleri, Müslümanlar tarafından Kur'an'dan sonra en önemli dini kaynak olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle hadisler, hicri ilk yıllardan itibaren üzerinde hassasiyetle durulan ve korunması için büyük çaba sarf edilen bilgi kaynaklarıdır. Hadisler ilk dönemlerde sadece Hz. Peygamber'in izin verdiği sahabeler tarafından yazıya aktarılmıştır. Onun vefatından sonra ise hadisler, rivayetlerin kaybolma tehlikesi ve yazının Arap toplumunda gelişmesi nedenleriyle birçok kişi tarafından yazılmaya başlanmıştır. İster lafzen ister manen rivayet edilmiş olsun, şifahi halden metin haline dönüşen bu hadisler, kendi bağlamlarını tam olarak yansıtamamaktadır. Bunun nedeni, konuşma dilinde doğru bir şekilde aktarılabilen duyguların yazıyla tam olarak ifade edilememesidir. Bu da hadisleri anlamlandırmada bazı zorluklara neden olmaktadır. Mehmet Sait Toprak, "*Talmud ve Hadis: Karşılaştırmalı Bir Araştırma*" adlı eserinde bu anlama zorluğuna neden olan tarihsel sürece dikkat çekmekte ve hadislerin metinlerinde açık olarak anlaşılabilen bu manaları ortaya çıkarmak için yeni bir metoda ihtiyaç duyulduğunu öne sürmektedir. Yazar, bu metodu inşa etmek için Hadis tarihine benzer bir tarihe

sahip olan Talmud'un Hadisle karşılaştırmalı olarak incelenmesinin başlangıç için en uygun yol olduğunu ifade etmektedir.

Eser; Önsöz, iki Giriş, beş Ana Bölüm, Sonuç ve Değerlendirme kısımlarından oluşmaktadır. Önsözde kitabın bölümleri genel hatlarıyla özetlenmektedir. İlk Giriş bölümünde araştırmının konusu, sınırları, kaynaklar ve çalışmanın yöntemi kısaca belirtilmektedir. İkinci Giriş bölümü ise eserin ana temasının bir özeti mahiyetinde olup, râvinin ihtiyaca binaen rivayeti kısaltması, uzatması, rivayetin bağlamdan kopması ve yazılarak şifahi duygusunu kaybetmesi konularını özetlemektedir (s. 5-12). Burada, hadis ilminde isnada verilen önemin metne verilmemesi eleştirilmekte ve Senedleri sahih olmasına rağmen metinleri bilimle çelişen hadislerin tenkidinde bilimsel kriterlerin mi yoksa sadece râvi cerh ve tadil metotlarının mı esas alınacağı sorusu sorulmaktadır (s. 12). Yazara göre, mukayeseli çalışmayı gerektirecek ve Hermenötik, Psikoloji, Sosyoloji ve Dilbilimi'nin de verilerine başvuracak yeni bir Hadis Tenkidi Bilimi'nin tesis edilmesi gerekmektedir.

Birinci Bölümde, ilk olarak yazının şifahi kültürü aktarmada yetersiz kaldığından bahsedilmekte, ardından İbranilerin yazı karşılığına dair rivayetlerine değinilmektedir (s. 19). Yazar, İbrani gelenekte sözlü rivayetlerin yazıya geçirilme süreci ile İslam'da hadislerin yazılma serüvenini karşılaştırmakta ve ikisi arasındaki benzerliklere işaret etmektedir. İlk olarak ortaya konan benzerlik, sözlü rivayetlerin oluşmaya başladığı asırlarda bu rivayetlerin yazılmasının yasaklanmasıdır. Yazara göre, İbrani gelenekte mevcut "sözlü olanı yazılı olarak aktaramama" şeklindeki Talmudî ilke ile Hz. Peygamber'in "Benden Kur'an'dan başka bir şey yazmayınız, yazarlar varsa da imha etsin" şeklinde dile getirdiği Nebevî ilke birbirleriyle benzerlik göstermektedir (s. 13). Yaşama dayalı olan bir hususun müzakere edilip senaryoya dönüştürülmeksizin olduğu gibi yazıyla kaydedilmesi sorun teşkil edeceğinden, hadislerin hayat içerisinde anlaşıldıktan sonra yazıya geçirilmesi daha anlamlı görünmektedir (s. 55).

Yazarın iki gelenek arasında işaret ettiği bir diğer benzerlik ise

sözlü rivayetlerin kutsallığı konusudur. Yahudiler, Hz. Musa'ya Sina Dağı'nda Yazılı Tora ile birlikte Sözlü Tora'nın da verildiğini iddia etmektedirler. Müslümanlara göre ise Hz. Peygamber'in "şüphesiz bana kitap ve onunla beraber bir benzeri verilmiştir" sözü Hadislerin kutsiyetinin delilidir. Ayrıca yazar, Talmud'u nesilden nesle taşıyan din bilginlerinin isnad sistemlerine yaptıkları övgüleri, kendi otoritelerini sağlamlaştırma çabası olarak gördüğü gibi, Müslümanların da isnad sistemlerinin başka hiçbir ümmette olmayan bir hususiyet olduğu iddiasını, hem sünneti sağlama alma çabası hem de objektif ve bilimsel olmayan bir tutum olarak değerlendirmektedir (s. 14).

İkinci Bölümde, Talmud ve Hadis'in sözlü rivayet teknikleri ele alınmaktadır. Hz. Peygamber hadislerin anlam ile rivayet edilmesine müsaade etmiştir. Bu da hadis râvilerine büyük bir kolaylık sağlamıştır. Bu sayede fiili, kavli ve takriri sünnetler anlam ile rivayet edilebilmiştir. Fakat bu rivayetlerin değerlendirilmesi yeterince sağlıklı şekilde yapılamamıştır; çünkü yazara göre, tarih boyunca hadislerin güvenilirliği tespit edilirken râvilerde aranan şartlarda gösterilen titizlik, metinlerin içeriğinin ve tarihinin tahlilinde gösterilmemiştir. Metnin kıymeti, metnin sıhhatine değil, senede bakılarak belirlendiğinden bu metinler asıl değerlerini bulamamıştır (s. 68-79).

Şifahi olarak nakledilen hadislerin yazıya geçirilmesi, hadislerin anlamında büyük değişimlere neden olmuştur. Çünkü bir söylemi anlamının yazılı ve sözlü dilde farklı anlamları vardır. Yazara göre, sözlü kültürde kelimeler zihinlerde yaşar. Bu sayede değişir ve güne uygun hale gelerek yeniden doğar. Yazı ise zemine sabitlenir ve bir daha da değişmez. Metin olarak aynen nakledilse dahi, eğer hadis Hz. Peygamber'den duyulmamışsa eksiktir, çünkü jest ve mimiklerle desteklenerek söylenen söz ile anlatılmak istenen mana yazıyla tam olarak aktarılamaz. Bu nedenle hadisi alacak kişinin bizzat hocayla görüşmesi gerektiğinin vurgulanması, rivayetin yazılı metnine katılmayacak bazı aktarımların hoca tarafından talebeye verilmesi amacına hizmet etmektedir (s. 80-87). Bu bölümde yazar ayrıca, hadis rivayet tekniğinin oluşumuna da de-

ğınmaktadır. İlk dönem rivayetlerde yazı önemli bir yere sahiptir. Her ne kadar râviler yazıyı kullansalar da, bu onların ezberlerini desteklemek içindir. Arap yazısının tam olarak gelişme göstermesinden önce ezber, yazıdan doğacak hatalara engel olacak bir vazife üstlenmiştir. Sahabe ve tabiinden yazıya karşı olanların asıl amacının, hadisleri korumak ve yazıya bağlı kalıp ezberin geri plana atılması korkusu olduğu söylenebilir (s. 103).

Üçüncü Bölümde Talmud usulü ele alınmaktadır. Burada ilk olarak Talmud'un yapısal ve kavramsal analizi yapılmakta ve kitabın ilerleyen bölümlerinde çokça zikredilecek olan Mişna, Gemara, Halaha, Agada ve Boraita kavramlarının etimolojik ve kavramsal açıklamaları verilmektedir (s. 137-148). Bu bölümde yazar, İslami isnad sistemi ile Rabbanî isnad sistemini fazla detaya girmeden karşılaştırmakta ve her iki gelenekte de sonradan gelen râvilerin kendilerinden önce yaşamış olan râvilere atfettikleri kutsiyete değinmektedir.

Üçüncü Bölümün son kısmı, Talmud Hermenötiği'ne ayrılmıştır. Yazar, Hadis ve Talmud Usullerine dair bir analiz yapabilmek için öncelikle Hadis Usulü'nün oluşumundan önce ortaya çıkmış olan Talmud Usulü'nün incelenmesi gerektiğini belirtmekte ve Rabbi Akiva, Hilel, Rabbi Yişmael ve Rabbi Eliezer'in Talmud'u yorumlama kurallarını detaylı bir şekilde sıralamaktadır (s. 232). Ardından, Babil ve Filistin Talmudları'nın kitaplar ve bablara göre içeriği verilmektedir. Yazar, Talmudları içerik yönünden Sünen ve Cami türü eserlere; hukuki, kelami ve diğer dini tartışmaları bu-lundurması nedeniyle de fıkıh kitaplarına benzetmektedir (s. 288).

Dördüncü Bölümde Hadis ve Talmud'un rivayeti ve korunmasında râvilerin oluşturdukları şahsi kayıtların önemine değinilmektedir. Bu kayıtlar farklı kaynaklardan gelen hadislerin karşılaştırılmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Bölümün son kısmında ise Talmud'un rivayeti ve korunmasında şahsi gayretler ele alınmaktadır. İlahî sözleri yazma işi Rab Yişmael tarafından "Allah'ın işi" olarak tanımlanmakta ve bu işle meşgul olanların son derece titiz davranmaları gerektiği, bir harf eklemenin veya çıkar-

manın dünyayı imha etmekle eşdeğer olduğu belirtilmektedir. Erken dönemlerde yazıya karşı olma tutumuna rağmen bu kural, bazı hoca ve talebeler tarafından ihlal edilmiştir. Bunun nederi hızla genişleyen sözlü materyali denetim altına almaktır. Râvilerin tuttuğu özel notlar hatırlamaya yardımcı olmak için oluşturulmuş ve rivayetin anahtar kavramlarını ya da başından bir kısmını içermekteydi. Yazar, bu notları hadislerin baş tarafından ya da anahtar kelimelerin ezberleme ve hatırlamaya yardımcı olması için kaydedilmesi tutumuna (tarafu'l-hadis) benzer bulmaktadır (s. 299).

Beşinci Bölümde ilk olarak Talmud eğitimi ve eğitim metodu ele alınmaktadır. Burada Tora öğretiminin ne kadar hassas bir icraat olduğu vurgulanmaktadır (s. 331). Daha sonra ise, Maimonides'in Mişne Tora'sından bir bölümü, çeviri olarak verilmiş ve açıklamaları yapılmıştır. Bölümün son kısmında Hadis eğitimi ele alınmaktadır. Buhari'nin Sahih'indeki "Kitabü'l-İlm" bölümünün bab başlıkları, Maimonides'in Mişne Tora'sından yapılan çeviriyle kıyaslanabilmesi amacıyla tercüme edilmiştir (s. 369).

Sonuç ve Değerlendirme kısımlarında, eserde tartışılmış olan konular özetlenmektedir. Yazara göre, hadis bilimlerinde bir dönemde geliştirilen usul ve metodoloji, geçmişe sadık kalmak adına yeniliklere kapalı tutulmuştur. Ayrıca yeni değerlendirmelere kapı açacak inter-multidisiplinli çalışma metotları, hadislere atfedilen kutsiyet nedeniyle uygulanamamıştır. Râvilerin ezberledikleri hadisler kelimesi kelimesine aynı kalsa bile anlamın aynı kalıp kalmayacağı bir sorunsaldır. Hz. Peygamber'in sünnetlerinin günümüzdeki metin hallerinin gerçek tabiatına dair nesnel bir ölçüt bulunmamaktadır. Yazara göre, bir Hadis Hermenötiği, Hadis Fenomenolojisi ve Hadis Epistemolojisi oluşturmak, yazılı hale gelerek asıldan uzaklaşan metnin daha doğru anlaşılmasına yardımcı olacaktır (s. 393).

Mehmet Sait Toprak'ın bini aşkın kaynaktan faydalanarak yedi yıllık bir çalışma neticesinde ortaya koyduğu bu eseri, Hadis Usulü ilminin, başka bir dinde mevcut olan benzer bir ilimle karşılaştırılması açısından bir ilk konumundadır. Bu bağlamda, karşılaştır-

ma metodu Hadis alanına taşınmakta ve Hadis ilminin yeni perspektifler kazanarak hadislerin en doğru şekilde anlaşılması hedeflenmektedir. Yazar bu karşılaştırmayı benzerlikler bağlamında ele almakta ve bu benzerlikleri Yahudi geleneğinin İslam geleneğini etkilemesi olarak yorumlamamaktadır. Bunlara ilave olarak, eserde sıkça başvurulan İbranice tahliller, bu dile yabancı olan okuyucuyu bağlamdan koparabilmektedir. Ayrıca benzerlikler dışında değinilen Talmud usulü konuları da akıcılığı etkilemektedir.

Nurullah Haydar YURDUSEVEN
(Arş. Gör., Hitit Üniversitesi İlahiyat Fak.)

Robert McClory, **Power and the Papacy:
The People and Politics Behind the Doctrine of Infallibility,**
(Liguori, MO: Liguori Publication, 1997).

Roma Kilisesi, tarih sahnesine çıktıktan sonra kendisiyle paralel varlık gösteren tarihin en güçlü imparatorluklarının bile yıkılışına şahit olduğu ve çeşitli siyasi kargaşaların hüküm sürdüğü hemen her dönemde ayakta kalmayı başarabilmiştir. Papalık -arada belli kırılmalar olsa da- dini alanda olduğu kadar siyasi, kültürel ve ekonomik alanlarda da her istediğini yaptırma kudretine sahip, bütün bir Ortaçağa hükmeden hiyerarşik devasa bir yapıya dönüşmüştür. Yine de papanın idaresindeki bu klerikal monarşik yapılanmanın sahip olduğu bu devasa güç ve nüfuz, 1870 I. Vatikan Konsili'nde dogmaya dahil edilen sadece papanın uhdesinde bulunan, papanın inanç ve ahlak konularında yanılmaz, hatta sorgulanamaz bir yorumlama otoritesi yanında gölgede kalır. Günümüzde Papalık ve papa tartışmalarında mevzu bahis edilen papanın yanılmazlığı hususu genel olarak Hıristiyan olmayanlarca yanlış anlaşıldığı gibi Katolik Hıristiyanlarca da çok zaman yanlış anlaşılmış, papaların bütün tasarruflarında temyizi mümkün olmayan bir hatasızlık ve yanılmazlık zırhına sahip olduğu görüşü hakim olmuştur.

Robert McClory, doğuşu, tanımlanması (dogmalaşması) ve ge-